BLAADJE 13-3

KNNV vereniging voor veldbiologie

Denkt u aan de contributie!!!

2013 JAAR VAN DE PATRIJS

33e jaargang

kwartaalblad KNNV AMSTERDAM

Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging
Afdeling Amsterdam

BESTUUR

Voorzitter
Finette van der Heide, Baroniestraat 9
1079 PB Amsterdam, tel. 020-3316485
e-mail:voorzitter@amsterdam.knnv.nl

Secretaris
Lida den Ouden, Vierlingsbeeklaan 64
1187 AV Amstelveen, tel. 020-6412761
e-mail: secretaris@amsterdam.knnv.nl

Penningmeester Ad interm
Paul van Deursen, Wittenburgerkade 74
1018LK Amsterdam, tel 020-6855047,
mobiel 06-23165799
e-mail: penningmeester@amsterdam.
knnv.nl

Natuurbeschermingssecretaris
Jan Timmer, Entrepotdok 32b
1018AD Amsterdam. Tel . 020-6274332
e-mail: jan.timmer@oriolus.nl

WEBMASTER
Geert Timmermans, Pasteurstraat 17
1097 ER Amsterdam, tel.020-6630237
e-mail: webmaster@amsterdam.knnv.nl

LIDMAATSCHAP
Ledenadministratie en Nieuwsbrief
Paul van Deursen, Wittenburgerkade 74
1018LK Amsterdam, tel. 020-6855047,
mobiel 06-23165799
e-mail: ledenadministratie@amsterdam.
knnv.nl
Contributies:
leden: € 32,50; huisgenootleden: €12,50
jeugdleden: € 17,50
(per jaar; inclusief abonnement 'Natura')
Aanmelding nieuwe leden:
door het opsturen van de bon achterin
"BLAADJE" of via de website

Opzegging Lidmaatschap:
vóór 01-11-2013 schriftelijk of per e-mail
bij de ledenadministratie KNNV A'dam
Financiën
ING BANK 350 60 96, t.n.v. KNNV-
Amsterdam
website: www.knnv.nl/amsterdam

REDACTIE BLAADJE
Tobias Woldendorp, Roeterstraat 8-2
1094AA Amsterdam, tel. 020-6278485, mobiel 06-52143646
Rob van Dijk Eerste Lindendwarsstraat 20
1015 LG Amsterdam, tel. 020 6816546
Kopijadres tekst: t_woldendorp@kpnplanet.nl
Kopijadres afbeeldingen: info@dijkenco.nl
Teksten over lezingen, excursies en minicursussen tot nader order inleveren bij Lida de Ouden, uiterlijk 14 dagen voor sluitingstijd van Blaadje.
Sluitingsdatum:
Blaadje 1: 15 januari 2013
Blaadje 2: 15 april 2013
Blaadje 3: 1 juli 2013
Blaadje 4: 15 oktober 2013

Coördinator werkgroepen
Chris van Haagen
e-mail": cglmvh@hotmail.com
tel. 020-6374927 - 06-40498090
Wim Nierop
e-mail: wnierop@chello.nl
tel. 020-6931297 - 06-24743830

Voorraadbeheer Oosterbegraafplaats
Riet Vogel, tel. 020-6947950
Plantenwerkgroep
Peter Wetzels, tel. 020-69 28 352
Paddenstoelenwerkgroep
Christiane Baethcke, tel. 06-13580780
Insectenwerkgroep
Badda Beijne-Nierop tel. 020 69 31 297
Werkgroep Vissen, Amfibieën & reptielen
Geert Timmermans, tel. 020 6630237
Muurplantenwerkgroep
Valentijn ten Hoopen, tel. 06 24764007

UITKNIPPEN ✂✂✂

LEDENKAART
KNNV – AMSTERDAM 2013

Lidmaatschapsnummer::_____
*zie adressticker
Naam:_____

Woonplaats:_____

Inhoud

Uit het bestuur	4
Redactioneel	5
VERSLAG VAN DE 15e INVENTARISATIEDAG	6
Walstrobremrapenexplosie bij Johanna	9
Oud-voorzitter Dr. Jan Links overleden, 1922-2013	12
Groeten uit Mooi Drenthe	14
Halve kruipexcursie bij Kennemermeer	19
Haal meer natuur in je tuin	21
Excursie- en lezingenprogramma KNNV- afdeling Amsterdam 3e en 4e kwartaal 2013	23

Kaft: Hanekam, paddenstoel van het jaar 2013 Foto: Gerben Winkel

Uit het bestuur

Met enige aarzeling begin ik dit stukje weer met de mededeling dat we nog steeds op zoek zijn naar een nieuwe voorzitter en secretaris voor uw bestuur. Tot nu toe hebben zich geen belangstellenden gemeld. Wij hebben zelf wel actie ondernomen en naar ons idee geschikte personen aangesproken, maar ook dat heeft geen resultaat gehad.
Nu denken we erover om naar buiten te gaan om kandidaten te zoeken, bij voorbeeld via het Gilde Amsterdam. Andere KNNV afdelingen in de omgeving blijken ook veel moeite te hebben om bestuursleden te vinden. Daarom is fuseren misschien een oplossing. Mocht u raad weten of suggesties hebben laat het ons dan alstublieft weten.
We zijn nog wel het een en ander van plan in het komende jaar. Ons ledental daalt, een verschijnsel waarmee landelijk alle natuurverenigingen kampen. Dit wordt meestal verklaard door het drukke tweeverdienerbestaan en de digitale (r) evolutie die mensen binnenshuis kluistert aan een digitale informatiestroom. Maar met even veel recht kun je het tegendeel beweren: de vergrijzing en ook de crisis en het verlies aan banen leiden tot meer behoefte aan zinvolle vrijetijdsbesteding wat meer leden zou kunnen opleveren. Die moeten dan wel van het bestaan van onze vereniging weten en daarom willen we jaarlijks een ledenwerfactie doen.
Dit jaar wordt dat een openbare lezing, die we in de pers aankondigen. We hebben natuurfotograaf Martijn de Jonge van onder andere het boek ‘Walvissen kijken in Europa’ gevraagd om op 16 november zijn dia’s te laten zien en dat wordt een heel boeiende avond. Hij is erg geïnteresseerd in de wisselwerking tussen natuur en menselijke activiteit en - cultuur.
We hebben er ook een werkgroep bij: van harte verwelkomen we de muurplantenwerkgroep met Valentijn ten Hoopen als coördinator. In ons volgende Blaadje treft u meer informatie aan over deze prille werkgroep, die overigens al jaren bestaat, maar nu onder de vlag van onze vereniging komt.
Op 21 september is de tweede bus-excursie van dit jaar. We gaan weer naar het rivierengebied, deze keer onder andere naar Fort Pannerden, waar we vorig jaar vanwege tijdgebrek niet zijn geweest. Wegens succes geprolongeerd zullen we maar zeggen.
De eerste bus-excursie, naar het Fochtelooër veen en de Drentsche Aa, was ontzettend leuk en leerzaam. Het was zo waar een heel mooie dag. Door het koude voorjaar leek alles tegelijk te bloeien en zich voort te planten. We zagen boompiepers zingend opstijgen en piepend omlaag dwarrelen en we zagen grauwe klauwier, groene specht en geelgors om maar iets van de rijkdom aan kleuren van

deze excursie over te brengen. Zie het verslag van Frans en Loes van der Feen in dit Blaadje. Tegelijk was er een zegenvisdag op het strand van IJmuiden. Omdat deze dag samen met RAVON en Landschap Noord-Holland was georganiseerd viel hij helaas samen met de bus-excursie.
Ik wens u heel veel plezier met de excursies en lezingen de komende maanden en ik hoop dat het weer een beetje op zomer lijkt tegen de tijd dat dit Blaadje bij u in de bus valt.

Namens het bestuur, Finette van der Heide

Redactioneel

Wat is de natuur toch knap. Ik zit op mijn balkon en bezie mijn door permacultuur beheerste balkon van 2 m2. Zelf kan ik er niet meer zitten, maar dat is ook de bedoeling: ik kijk tussen De Paustovskyboom, uit zaad gekweekte Koelreuteria paniculata, meegenomen uit de tuin van de Oekraïense schrijver in Stary Krim door langs de monumentale iepen om via de majestueuze platanen nog net een glimp van de overkant, het UvA-complex op te kunnen vangen.
Een gaai vliegt voorbij en hoopt op weldaad bij de buren. Een aarzelende aardhommel, een zoekende zweefvlieg muntend op de weinige bloemen, die anno 1 juli(!!) op het balkon bloeien (Haarlems Klokkenspel en melkdistel).
Alles loopt nog steeds een maand achter. En dat al gedurende zes maanden. Als dat zo nog enige maanden doorgaat loopt de natuur straks vooruit op de werkelijkheid……
Maar ik ging schrijven over de knappe natuur. Op het balkon hebben massaal iepenzaden kiem gevat, waardoor tussen de officiële potplanten in een spontaan ontstane humuslaag ineens honderden zaailingen, als een Chinees versteend leger, oprukt. De vraag dringt zich op: verwijderen, of koesteren?
Na ampel beraad kies ik voor de laatste optie. Op het gevaar af dat op gegeven moment dit verticale bos naar beneden stort. Eigenblijk hoef ik, luie redacteur, die ik ben mijn huis niet uit en kan ik op mini-excursie naar eigen balkon. Voor de echte actieve KNNV-er is er gelukkig de komende zomer veel georganiseerd. Er is zelfs een extra excursie op27 juli, om de verregende reis naar het IJmuiderstrand te compenseren.
En wat als het blijft regenen? Dan valt er weer veel te lezen over afgelopen excursie. Mede door de niet aflatende ijver en passie van Frans en Loes van der Feen.
Een mooie zomer gewenst!

Tobias Woldendorp

Excursie 2012 met Nora van der Meijden en Hans Schut in Hartje Utrecht. We hopen andermaal boeiende excursies met hun te maken en wensen hun tot die tijd veel beterschap. Fotograaf onbekend, misschien meldt hij/zij zich?

VERSLAG VAN DE 15e INVENTARISATIEDAG

Precies zeven deelnemers verzamelden zich op zaterdag 15 juni om 10.00 uur bij het Fort bij Abcoude om het fortterrein te inventariseren. Het Fort bij Abcoude is gebouwd tussen 1884 en 1887 en onderdeel van de Stelling van Amsterdam. Het fort plus het omliggende terrein is sinds 2006 in bezit van de Vereniging Natuurmonumenten.

Het terrein is zeer gevarieerd, zo zijn er zeer natte en droge delen, diep water in de vorm van de slotgracht, opgaande boombeplanting van onder andere paardenkastanje en gewone esdoorn, bosjes met eenstijlige meidoorn en ruige grasterreinen, weiland en slootjes. Het aardwerk van het fort ligt met de brede zijde naar het zuidoosten en zorgt voor het nodige reliëf.

Vrijdagnacht, droog, ca. 14 graden, heldere nacht met wind (2-3).
De zaterdagochtend begon zonnig maar rond 11.00 uur regende het zeer heftig, maar na een half uur werd het droog en klaarde het op, temperatuur ca. 20 graden, veel wind (4-5).
Geïnventariseerd is kilometerhok **127-475**

Vrijdagnacht
Voordat met de eigenlijke inventarisatie werd begonnen zijn eerst de life-traps (vallen voor kleine zoogdieren) en de camera-vallen gecontroleerd. Een veertiental life-traps waren vrijdagnacht door Edo Goverse en Geert Timmermans in het terrein neergezet. Vijf op het fortterrein zelf en negen op het terrein buiten de slotgracht. Twee cameravallen stond op het fortterrein en een daarbuiten.
Twee van life-traps waren bezet, 1x rosse woelmuis (in het fort) en 1x bospitsmuis (in het riet buiten het fort). De vangst viel tegen want het fort gebied zijn waarnemingen bekend van bosmuis, dwergmuis en dwergspitsmuis. Gedurende de inventarisatie werd wel een dode bosspitsmuis op het pad gevonden en molshopen zowel in het fort als daarbuiten.
De cameravallen leverden alleen beelden op van huiskat (een rood exemplaar op het fortterrein en een zwart exemplaar buiten het fort. Tijdens het vallen zetten is op vrijdagavond met behulp van batdetectors gespeurd naar vleermuizen. Gehoord en gezien zijn gewone dwergvleermuis (veel), laatvlieger (3x) en watervleermuis (1x).
Gedurende de vrijdagnacht werd vanaf 23.00- 01.15 uur onder leiding van Trees Kaizer middels licht en laken onderzoek gedaan naar nachtvlinders. Het laken was opgespannen op een vlak grasveld in het westelijk deel van het fort. Bijna dertig verschillende soorten nachtvlinders werden er genoteerd.

Zaterdag
Na de vangstcontrole van de life-traps en de cameravallen is onderzoek gedaan vogels, planten, insecten, amfibieën en vissen. Geluncht werd er in het viscentrum nabij de ingang van het fort.
Met behulp van een zegen is tweemaal een gedeelte van de fortgracht afgevist met als resultaat; paling (1x, ca. 60 cm), blankvoorn (enkele), pos (1), zeelt (1), kleine modderkruiper (1), baars (enkele exemplaren van ca. 10 cm en ten minste 5.000 kleine exemplaren van ca. 2 cm). Brasem, snoek en karper zijn niet gevangen. Die werden vrijdagnacht wel in het licht van de zaklamp in de fortgracht gezien.
Er is ook met een elektrisch handapparaat gevist, zowel in de gracht (zeelt en baars) als in de omliggende sloten (tiendoornige stekelbaars, zeelt en

kleine mod derkruiper).
In totaal zijn er 31 verschillende soorten vogels gezien en 127 verschillende soorten planten geïnventariseerd.

Voor een uitgebreide en gedetailleerde waarneminglijst wordt verwezen naar onze eigen website (www.knnv.nl/amsterdam). Hier is ook het beeldverslag te vinden van ondanks de geringe opkomst, een geslaagde inventarisatiedag.

Geert Timmermans

De zegen worden geleegd; foto Patrick Heijne

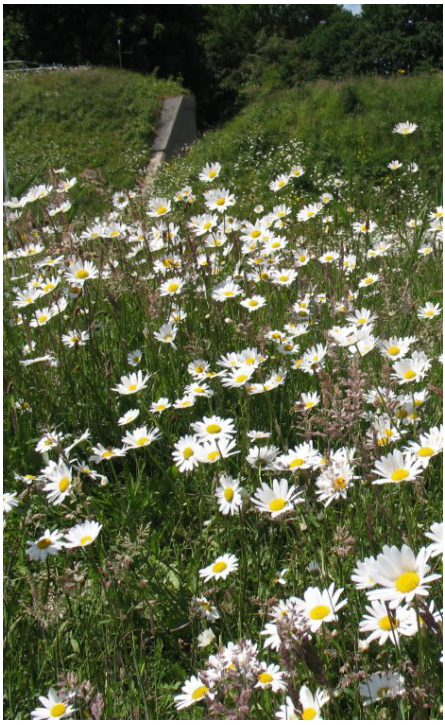

Margriet op Fort bij Abcoude; foto Loes van der Feen

Walstrobremrapenexplosie bij Johanna

Woensdag 12 juni leidde Ria Simon een groepje KNNV-ers door de haar vertrouwde waterleidingduinen van P.W.N. bij Castricum.
We liepen de Geversweg in tussen de hier op de geestgronden bloemenvelden, een stuk met oogverblindend blauwe Irissen en een enkele Anemoon van vorig jaar. Bij het Strandvondstenmuseum stond onder een afdakje een splinternieuwe Bakkumse schelpenkar 'Jacob' te pronken. Deze was gemaakt door leerlingen van de Praktijkopleiding voor de Bouw, regio Zaanstreek.
In de kaartautomaat kun je tegenwoordig alleen nog maar pinnen, dus geen gedoe om € 1,70 aan munten bij je te hebben.
Verderop bij een overdadig bloeiende Japanse rimpelroos houden we rechts aan en horen een Grasmus. Kardinaalsmutsen bloeien nu; de mutsen zet hij pas later dit jaar op. Hier horen we de eerste strofe van een Nachtegaal en we zouden onderweg nog veel meer van deze vogels horen.
Het pad is zowat de hele wandeling wit omzoomd met Fluitenkruid en Meidoorn (met daarin natuurlijk zingende Zwartkoppen). We wandelen langs enkele pollen Vogelmelk, een beschermde plant, benadrukt Ria. Andere bermen zijn blauw gekleurd van de Veldereprijs. Er staat ook een enkele Amerikaanse vogelkers, oftewel de bospest!
Dankzij de kalkrijke bodem is hier een dicht en rijk struikgewas.

Bremraap
Op een kalig stuk worden we verrast door een aantal rose/paarse Walstrobremrapen. Op Walstro parasiteert dit wonderlijke gewas.
Eén van de wandelaars ontdekt een tijgerkleurige rups van de Veelvraat (dagactieve nachtvlinder). Er vlak bij kronkelt een rups van de Kleine vos op een brandnetelblad.
Tussen rijweg en het wandelpad is er een lange takkenril aangebracht, een mooie schuilplaats voor allerlei kleine dieren. Er staat Robbertskruid; blijkt een beetje rubberachtig te ruiken.
Dan komen we langs een plek waar heel veel voorjaarszonnebloemen bloeien, de zeldzame hartbladvariatie.
We slaan rechtsaf Johanna's weg in en komen langs een plas met Ratelaar, Vleeskleurige Orchissen en andere paarse orchideeen, die we ondanks de volop aanwezige documentatie niet weten te determineren.
We bereiken het plein waar Johanna's hoeve aan ligt en het Bezoekerscentrum. Er groeit Liggende klaver en Wilde Reseda tegenaan.
Andrina heeft bedacht om een kaart te kopen en aan Peter Heijtel te sturen. Peter zit al een tijdje in de lappenmand en excursies (leiden) is momenteel te vermoeiend. Ze schrijft er een kort verslag op en we zetten onze naam eronder.

Bij Johanna's hoeve bloeien Kastanjebomen, die men er ooit als erfafscheiding bij deze voormalige boerderij heeft geplant.

De rode route
Ria heeft hier al eerder een vervolgwandeling uitgezocht, de rode route door het Infiltratiegebied.
Aan het begin staat Aronskelk en bij de eerst bocht Roze meidoorn. Op diverse Kardinaalsmutsstruiken zijn de spinselmotten al aan de slag gegaan.
We komen langs Duinviooltjes en Wilde asperges. We zien nog net een Aspergehaantje wegspringen.
De excursieleider wijst op de minieme rode knoppen aan een Eik, die straks de eikels zullen worden.
Op 24 juni (of misschien dit keer later) kunnen we nog het Sint Janslot verwachten, een roodachtige extra uitgroei van de eik.

Walstrobremrapen; foto Loes van der Feen

Rups van de Veelvraat ; foto Loes van der Feen

We zien hoe in een zandvlak Zandzegge zich aaneenrijgt. Verderop bloeit Veldhondstong met bruine en blauwe bloemen. De plantenliefhebbers gaan regelmatig door de knieën om (macro)foto's te maken van alle schoonheden. Soms zou je wel een beetje meer willen doorlopen op zo'n wandeling.
In de eerste infiltratieplas treffen we Drijvend fonteinkruid aan en op de betonnen rand honderden dikkopjes van de Gewone pad. In dit wat schralere gedeelte veel kleine plantjes, o.a. paarse Vogelwikke. In de plas zwemmen Kuifeenden, erboven dansen Visdieven en vliegen , Mantelmeeuwen en Gierzwaluwen. Verder zien we Grauwe en Canadese gansen.
Hier bloeit de zeldzamer Kleine ratelaar en we ontdekken enkele Ruitjesbovisten en nog weer een heel stel van die bremrapen. Zoveel Walstrobremrapen zijn niet eerder waargenomen!
Aan het eind, waar de rode wandeling weer terugbuigt, kaal gescheten bomen met honderden Aalscholvers op nesten.
De wandeling gaat langs een prachtig 'perk' Pijpbloemen. 't Lijken wel kandelaars. Als Loes en ik de wandeling 2 dagen later samen 'overdoen' worden we langs deze Bredeweg verrast door enkele haast tropisch aandoende vlinders, de Glasvleugelpijlstaart en de Kolibrievlinder (ook een pijlstaartsoort), op de Dagkoekoeksbloemen!
We zetten de pas er in om Langs Kijk-Uit terug te lopen naar het station. We hebben weer heel wat moois gezien, dankzij Ria Simons, die hier al talloze malen is geweest. Hartelijk dank!

Frans van der Feen

Rups van de Veelvraat ; foto Loes van der Feen

Oud-voorzitter Dr. Jan Links overleden, 1922-2013

Enige tijd geleden bereikte ons het bericht dat onze oud-voorzitter Dr. J. Links op 25 februari dit jaar is overleden. Jan was, samen met zijn vrouw Olga Tol, vele jaren lid van de KNNV. Onze afdeling heeft hij gedurende vele jaren gediend.
Jan Links werd geboren op 12 september 1922 te Helmond, waar zijn vader tuinbaas op een groot buiten was. Hierdoor kwam hij al op jonge leeftijd met de natuur in aanraking. In 1940 ging hij scheikunde studeren aan de Universiteit van Amsterdam. Daar hij weigerde de door de Duitse bezetter van studenten geëiste loyaliteitsverklaring te tekenen, moest hij onderduiken. Dat deed hij op een boerenbedrijf in de Legmeerpolder te Amstelveen. Als 'boerenknecht' werkte hij er op het land. Tussen september 1944 en mei 1945 was hij tolk voor de Geallieerden, bij een Engels legeronderdeel in Noord-Brabant.

Na de oorlog heeft hij zijn studie scheikunde weer opgepakt en sloot in 1955 af met een promotie. In deze periode onderbrak hij het werk voor een studiereis naar de Verenigde Staten. Tijdens deze tijd werd zijn aandacht en liefde voor de natuur in Amerika gewekt. Later zou hij samen met zijn vrouw vele malen hiernaar toe op vakantie gaan: van woestijngebieden in het westen tot loofbossen aan de oostzijde. Diverse keren gaven zij daarover lezingen met dia's voor onze afdeling, lezingen die altijd voorafgegaan werden door uitgebreide informatie over de gebieden en hun natuur in Blaadje. Ik herinner me hun "Rondzien in de subtropische Sonora-woestijn" van 20 februari 1990 en "The Great Smoky Mountains" van 6 februari 1992.
Na van 1953 tot eind 1961 als biochemicus te hebben gewerkt voor de industrie en als wetenschappelijk hoofdambtenaar aan de Universiteit van Amsterdam, werd hij in januari 1962 hoofd van het door hem nieuw opgezette virologisch laboratorium van het Nederlands Kankerinstituut te Amsterdam. Dit wetenschappelijk werk van biochemische, virologische, immunologische en weefselkweektechnieken is hij blijven doen tot aan zijn pensionering op 1 mei 1984.
Al voor zijn latere komst naar Amsterdam was Jan lid van de KNNV. Ook Olga werd, nadat ze Jan had leren kennen, KNNV-lid. Beide namen actief deel in de activiteiten van de Kampeer Groep, door insiders altijd kortweg KG genoemd. Het was een hechte club van veelal jonge KNNV-ers die met elkaar op sportieve en ondernemende wijze op vakantie gingen in de natuur. Kamperen was daarbij een belangrijk onderdeel.
24 September 1982 werd Jan door ons afdelingsbestuur benoemd in de tussentijdse vacature van gewestelijk vertegenwoordiger, ontstaan doordat de heer

F.R.T. Grolle wegens gezondheidsredenen was teruggetreden. Op de algemene ledenvergadering van 12 maart 1983 werd Jan als zodanig in het bestuur gekozen. Reeds tijdens de jaarvergadering van maart 1984 werd hij met algemene stemmen tot voorzitter gekozen, welke functie hij tot maart 1992 zeer plichtsgetrouw vervulde.
Onder zijn leiding werd in 1991 bij het 90-jarig bestaan van onze afdeling een aantal jubileum-activiteiten gehouden. Zwaartepunt daarin was het natuursymposium “Natuur in de stad” op 13 april in de Konings- en Tijgerzaal van Artis. Met verve opende Jan dit lezingensymposium waarop een aantal prominente sprekers te gast waren. Zo hield de voorzitter van het Hoofdbestuur van de KNNV, Ir. J.W.G. Pfeiffer, een inleiding. Aan ons afdelingslid drs. C.G.N. van Zanen werd het erelidmaatschap van de afdeling verleend. Jan sprak de benoeming uit en reikte hem tevens de bijbehorende fraai gekalligrafeerde en geaquarelleerde oorkonde uit.
Op 25 mei dat jaar werd voor niet-leden een vaar-excursie met uitleg door KNNV-gidsen in een echte Amsterdamse rondvaartboot op de Nieuwe Meer gehouden. De jubileum-busexcursie voor leden was op 24 augustus naar Drenthe, Dwingeloose Veld en wijde omgeving.

Jan Links was een aimabel en zeer bescheiden mens, met een groot gevoel voor verfijnde humor. Zijn grote biologische kennis hield hij op de achtergrond. Nogal eens bleek dat hij kennis had van minder bekende of minder voor de hand liggende natuurzaken. Zijn brede belangstelling voor natuurbeleving, -studie en -bescherming maakte hem tot een typische KNNV-er. Tijdens excursies kon de goede verstaander genieten van zijn humor, vaak verpakt in kleine, komische verhalen. ‘Kleine mopjes’ noemde hij ze zelf.
Jan had een grote belangstelling voor allerlei houtige gewassen, vooral voor bomen. Reden waarom hij direct na zijn pensionering lid werd van de Nederlandse Dendrologische Vereniging. Met veel plezier en belangstelling nam hij deel aan de activiteiten. Bijzondere bomen en het werk van boomkwekers interesseerden hem zeer. Daar zal het vak van zijn vader als tuinbaas zeker een rol in hebben gespeeld. Zo vertelde hij eens dat zijn vader jaarlijks naar de dorpsslager ging voor enkele emmers bloed. Dit goot hij ter bemesting uit aan de voet van enkele op zijn buiten groeiende moerbeibomen. De moerbeien beloonden hem met rijke vruchtdracht.

Eind 2001 zijn Jan en Olga uit Amsterdam vertrokken om in Lunteren te gaan wonen, waar zij lid werden van de afdeling Wageningen. Hoewel Jan getroffen werd door Alzheimer bleef hij een blij mens. Hij overleed 25 februari 2013 en werd

gecremeerd te Ede.
Zijn as wordt gebruikt als voedingsstof bij de opkweek van een Franklinia alatamaha (syn. Gordonia a.), een kleine, opgaande loofboom met grote, witte schotelvormige bloemen (12-15 cm diam.), oorspronkelijk voorkomend in ZO-Ver.Staten, Georgia. Deze, in 1773 in Engeland ingevoerde en heden ten dage zeldzaam in de kwekerijen voorkomende soort, zal ter zijner tijd worden geplant in het arboretum van de Nieuwe Oosterbegraafplaats te Amsterdam.
Daarmee keert onze oud-voorzitter Dr. Jan Links weer terug naar zijn vroegere woonplaats.

Hein Koningen
Met dank aan de dames O. Tol, H. Zoetelief en L. Huitzing.

Groeten uit Mooi Drenthe

Wellicht heeft u in het verleden wel eens een ansichtkaart ontvangen met die tekst, toen velen nog in eigen land op vakantie gingen. En we hebben zaterdag 8 juni gezien, dat dat zo gek nog niet is. Wat is ons land mooi (en Drenthe in het bijzonder) in het voorjaar als de zon schijnt. Begrijpelijk dan ook om te horen dat mensen hun zomervakantie in deze provincie door gaan brengen en dan nog langer kunnen genieten van al het moois dat wij in één dag moesten bekijken. Langs koolzaadvelden reed de bus ons door de Flevo- en de Noordoostpolder naar Friesland. 's morgens hebben we eerst nog één van de leden, die zich verslapen had, opgehaald op de Kennedylaan. Ze is te belangrijk voor de vereniging om haar maar te laten staan!

Twee ijstijden achter de rug
In de bus legde reisleider Jan Timmer uit, dat het gebied dat we zouden bezoeken maar liefst twee ijstijden heeft meegemaakt, 400.000 jaar geleden (daar is de Hondsrug van over) en 200.000 jaar geleden.
Het Fochteloërveen is het resultaat van een ontstaansgeschiedenis, waar veel langer ijs lag dan elders, waardoor relatief veel keileem is achtergebleven.Wat tot gevolg had dat er stagnerend grondwater optrad: een geïsoleerd hoogveengebied, waar destijds de boeven, die in Veenhuizen verbleven, turf staken. Hier is zelfs tot aan 1980 aan veenwinning gedaan. Mede dankzij vernatting is het nu een bijzonder natuurreservaat.

Boterbloem, Zuring en Veenpluis

Midden in het Fochteloërveen waan je je alleen op de wereld. De horizon is ver weg. Nergens zie je bebouwing. Wat overblijft: enkel zonneschijn! Dat realiseerden we ons vooral de volgende dag, toen het de hele dag bewolkt bleef. Dan is het er vast niet zo schitterend als nu, met grote velden Veenpluis.

Langs de Friese meren ging het, over Drachten, richting Oosterwolde, langs velden die afwisselend geel waren gekleurd door de Boterbloemen, afgewisseld met het rood van de Zuring.

Eric Junge, de chauffeur van de vereniging Groen Grijs, stuurde de bus behendig over leuke kleine wegen richting tuincentrum Radder en verderop langs concurrent Groenrijk door het gebied met buurtschappen als Haule en Haulerwijk naar restaurant Het Goudmeer. Hier kregen we koffie met een lekkere dikke plak cake. Daar ben je dan tegen elven ook wel aan toe

Veenpluis; foto Loes van der Feen

Enkele van de vele rietorchissen; foto Loes van der Feen

Zo'n Spotvogel zie je niet elke dag
Vanaf het terras begonnen we maar meteen vogels te spotten. Winterkoning, Buizerd, Vink en Tjiftjaf. Na dit intermezzo moest de bus weer van het parkeerterrein worden gemanoeuvreerd: we reden naar het bezoekerscentrum. Binnen hadden we het gauw gezien, buiten was het veel interessanter bij deze voormalige boerderij met bomen er om heen. Boven het veen Kokmeeuwen, Geelgorzen en Gierzwaluwen. Ook een Fitis zong er. Absoluut hoogtepunt was toen we maar liefst twee Spotvogels hoorden en één zich heel goed liet zien. Vanuit zijn zachtgele borst kwam zijn fraaie zang door zijn oranje bekje!
We liepen een stuk dwars door het eindeloze heidegebied, telkens stil staand als er weer wat te zien was, een Grauwe klauwier, een vrouwtje Blauwe kiekendief en heel in de verte, middenin het veilige moeras, staken enkele Kraanvogels hun kop af en toe boven het maaiveld uit.
Nog weer verder ontdekten we enkele jonge Paapjes.
In het veld dartelde een kudde Drentse heideschapen.
Boven ons zong een Veldleeuwerik het hoogste lied en een Boompieper liet zich niet onbetuigd. We zagen hem zijn kenmerkende parachutesprong vanuit het Blaues hinein maken.
Verderop wiekte nog een Bruine kiekendief laag over.

OPVOEDING
De tweede bestemming van vandaag was het gebied van de Drentse beekdalen. We reden door Veenhuizen met de typische huizen uit de tijd dat hier opvoedingsgesticht was. We lazen opschriften als FLINK EN VLUG, OPVOEDING, HUMANITEIT en WETEN IS LEVEN. Brem kleurde de bermen geel en langs de Norgervaart bloeiden Gele lissen. We reden door Assen richting Zeijen. Zo'n bustocht op zich is al een belevenis: mooi Nederland ervaren met overal bloeiende Rododendrons.
De bus stopte voorbij Oudemolen (gemeente Tynaarlo) in een heel mooi natuurgebied. Hier werden we vrij gelaten om naar eigen keuze in ruim twee uur naar Gasteren te wandelen. Die tijd hadden we hard nodig om de schoonheid te bewonderen van de Gasterse duinen en later het Anlooërdiepje, en dat alles dankzij de langdurige koude periode van de ijstijd, waardoor een dekzandlaag was opgestuwd en nu nat hooiland afgewisseld werd met keileemrestanten.

Koekoek
Velden vol paarse Rietorchissen. Erboven een Buizerd.
We hoorden de Koekoek en zagen heel veel lila Koekoeksbloemen. Hier ook nogal wat zingende Zwartkop en Grasmus. Nieuw hoogtepunt was een zingende

Geelgors, bovenin een eik. Als je hem niet meteen zag moest je lang zoeken tussen de jonge bladeren van bijna dezelfde kleur. Er pal naast zat in kale takken een Boompieper.
Een oplettende KNNV-er ontdekte Zonnedauw.

Smaragdlibel
Trees Kaizer had haar vlindernet meegebracht om enkele fladderaars van nabij te kunnen (laten) zien. 't Werd een aardige oogst van o.a. de Viervleklibel, de Venwitsnuitlibel, de Smaragdlibel (alleen die naam al!) en de Maanwaterjuffer. Verder nog een laat Oranjetipje, een Sint Jacobsvlinder en diverse Citroenvlinders.
Een doorkijkje was er op een veld Wilde wederik. "Hier kun je zomaar het Slobkousbijtje treffen", vertelde Jan Timmer; Die komt op de hars af die de plant afscheidt". We treffen er ook Tormentil.
Nog een keer kregen we, dichter bij nu, een Grauwe klauwier te zien. Jan had hem bij de voorexcursie al ontdekt. Eén van de excursiegangers had onderweg een Wielewaal gehoord. Een plaatselijke ornitholoog ook!

Maanwaterjuffer; onderzijde ogen groen!; foto Trees Kaizer

pannenkoeken eten in het zonnetje; foto Loes van der Feen

De Anloër kudde Schotse Hooglanders herkauwde loom in een weitje.
We moesten de sokken er in zetten om op tijd bij pannenkoekenrestaurant Brinkzicht te zijn. Hier worden pannenkoeken gebakken volgens eigen recept, zoals je ze nog nooit hebt geproefd.
Nou ze waren inderdaad heerlijk en we werden vlot bediend.
En er was een terras voor ons gereserveerd op de zon!
Enkele deelnemers kwamen wat later aanlopen. Eén van hen had een stapeltje leesvoer gekocht bij een boekenuitstalling voor een Gasterens huis.

Loom lieten we ons, nu door chauffeur Henk, vlot – terug over de Veluwe – naar Amsterdam rijden. Toen we de stad naderden werd de reisleider en de rijders met applaus bedankt. Het was weer een heerlijke excursie!

Frans van der Feen

Halve kruipexcursie bij Kennemermeer

Direct al toen we uit de bus stapten bij IJmuiden Strand, 23 juni, begon het te regenen. Omdat er wat onduidelijkheid was over de vertrektijd besloten we eerst maar even koffie te drinken in het café op de hoek. Konden anderen zich eventueel nog bij ons voegen en was het daarna wellicht droog.
Patrick had onderweg lopend vanaf de parkeerplaats wat bijzondere planten geplukt en examineerde excursieleider Hein Koningen. Hij haalde een voldoende! Inderdaad kwamen nog enkele belangstellenden bij ons, maar droog werd het niet. We waren maar liefst met ons veertienen!

Zeldzaam

Voordat we ons naar het meer begaven wilde Patrick ons de zeldzame Zeewolfsmelk aanwijzen, die hij 14 dagen geleden op de fietsenstalplek had zien staan. Op weg er naar toe viel ons al direct het fraaie Fakkelgras op, het Glad walstro en Echt bitterkruid. Na enig zoeken vonden we inderdaad de Zeewolfsmelk, op tot nader bericht de meest noordelijke vindplaats. Enkele van deze planten stonden in bloei.
Hoewel Lida optimistisch in korte broek was gekomen, moesten we toch onze regenpakken aantrekken- sommige in signaalkleuren- want het hield op met zachtjes regenen. Het was nog koud ook. Je zou er bijna klimaatscepticus van worden. Gisteren had Jan Simons de excursie naar Botshol moeten afblazen. Nu moest Jan voor het eerst de regenhoes van zijn rugzak gebruiken.
De KNNV-diehards lieten zich echter niet kisten en ondanks alles genoten we toch van wat de natuur ons hier te bieden heeft: Zanddoddegras, Zandhaver (herkenbaar aan de blauwgroene brede bladen), Rood zwenkgras. De Nachtsilene werd ontdekt, een typische plant van het zeedorpenlandschap, maar ook troffen we Kegelsilene.

Vreemde planten

Nog op de parkeerplaats liepen we langs paars bloeiend Kruipend stalkruid. Ria liet zien hoe je de bloem open kunt vouwen, zodat er een ‘zwaantje’ tevoorschijn komt. Eén van haar trucs, die ze gebruikt om kinderen op excursies te verrassen. Kruipen moesten we zelf ook bijna, om veel van de zeer kleine planten goed te kunnen bekijken. We zagen Sikkelklaver, maar ook een onbekende paardenstaartsoort. Lida verzamelde deze en nog enkele ondefinieerbare planten in een zakje. De determinatie werd haar huiswerk. Jan en Hein hebben onafhankelijk van elkaar de paardenstaart soort op naam gebracht: Bonte paardenstaart (Equi setum variegatum), een voor ons land zeer zeldzame soort!
Boven de plas bad een Torenvalk en we hoorden een Grasmus.

Er waren hier hele velden Grote ratelaar en al gauw werd ook de Kleine ratelaar ontdekt, beide halfparasieten op gras. De Parnassia bloeide nog niet.

Moeilijke orchideeën

Rond het meer is een heel stuk kort gemaaid en dat is goed, want het groeit hier steeds meer dicht, o.a. met wilgen. Op de vlakte stonden veel orchideeën, de Brede orchis. Later twijfelden we of we de Vleeskleurige orchis zagen en het vermoeden bestond dat hier ook Rietorchissen werden gezien. Ze kunnen vlekjes hebben op de lancetvormige bladeren, ogen als kringen. Enfin, zelfs voor de volop aanwezige deskundigen zijn deze planten een lastige opgave.
Sommigen Rietorchissen waren nog zo klein, dat ze bijna niet opvielen tussen de Rode klaver.
Daar werd de kleine Stijve ogentroost gevonden, verderop een mini Blaartrekkende boterbloem.

Monotone ratelaar

In het struweel hoorden we een Braamsluiper ratelen, vroeger ook wel Kleppermannetje genoemd, wist Hein.
We wandelden langs Melkkruid en Waternavel en we vonden ook Moeraskartelblad. Boven het meer vlogen de Gierzwaluwen laag.
Lida hield een Heen omhoog, al gaf ze voorkeur de naam Zeebies te gebruiken.
We vonden geen bank of een zonnig plekje om ons brood op te eten. Het ging eerder harder regenen, zodat we eerst maar naar het café teruggingen. Misschien zou het later beter worden. De helft van de excursiegangers had daar echter geen vertrouwen meer in en besloot af te haken.
Toch hadden we heel wat bijzondere planten gezien, al zat daar de plant waar we eigenlijk voor kwamen, de Dodemansvinger, niet bij. We bedanken Hein Koningen voor de leiding. Jammer, dat Peter Heijtel, die deze excursie gepland had er niet bij kon zijn. Vanaf deze plek: beterschap gewenst!

Frans van der Feen

Zeewolfsmelk; foto Frans van der Feen

Handleiding voor KNNV afdelingen Jaarthema 2013

"Haal meer natuur in je tuin"

Inhoud:

1. Aanleiding
2. Doelen
3. Activiteiten van KNNV afdelingen
   - Voor eigen leden
   - Voor breder publiek
   - Overzicht wat KNNV dit jaar doen (svz 5april'13)

1. Aanleiding

Elk jaar kiest de KNNV een landelijk jaarthema. Van 2013-2016 vallen de thema's binnen de campagne: "Natuur in je omgeving". Het accent binnen deze campagne verschuift daarbij elk jaar. We starten dichtbij huis en breiden de cirkel verder uit: van de natuur rond je huis, natuur in de stad naar de regio en provincie. Centraal staat dat we ons meer verantwoordelijk gaan voelen voor natuurbehoud en -beheer. Het wordt steeds belangrijker dat we zelf verantwoordelijkheid voor natuur en natuurbeheer op ons nemen, te beginnen dicht bij huis. Het is ook een urgent probleem. Tuinen verstenen, ook de stad versteent steeds verder, het platteland verschraalt en de overheid trekt zich terug.

Thema's voor de komende jaren zijn:
2013 Haal meer natuur in je tuin
2014 Groen in stad en dorp, stadsplantsoen, groenstrook
2015 Groen om je woonplaats
2016 Ecologisch Verbindingszones van stad naar platteland

Inspiratiebron voor 2013 is het boekje van de KNNV uitgeverij: "Tuinieren voor (wilde) dieren, maak van je tuin een beestenboel". Het is een aanstekelijk boekje met veel praktische informatie, ideeën en voorbeelden om meer dieren in je tuin/ balkon te krijgen. Of je nu een grote of een kleine tuin hebt, landelijk of in de stad: met een paar eenvoudige aanpassingen wordt je tuin een waar paradijs voor dieren en insecten. Er valt veel te zien en te beleven vlakbij huis. Met een beetje aandacht en inspanning huizen in iedere tuin meer dan 100 plant- en diersoorten.
Het is opgedeeld in 4 seizoenen, met mogelijkheden om de leefomgeving voor dieren te verbeteren met beplanting, nest- en schuilgelegenheden. Met meer inheemse planten in de tuin krijg je ook meer dieren, zoals vlinders, bijen, egels en vogels.

2. Doelen van het Project

Inhoudelijk doel: Tuin- (en balkon)eigenaren weten meer over het verbeteren van de leefomstandigheden van inheemse (wilde) dieren in de tuin en kunnen de aangedragen ideeën en adviezen ook toepassen. Hiermee vergroten we de biodiversiteit.

Promotiedoel: Met het project: haal meer Natuur in je tuin" willen we meer bekendheid geven aan de activiteiten van de KNNV en leden voor de afdeling / organisatie werven.

Doelgroep: In natuur geïnteresseerd publiek, particulieren met een tuin of balkon. Beeld: meer vrouwen dan mannen, mensen in stedelijke omgeving of grotere dorpen, vooral in het werkgebied van KNNV afdelingen.

Ledenwerving
De landelijke KNNV en de KNNV afdelingen wil met dit project een breed publiek bereiken en nieuwe leden werven. Nieuwe leden krijgen in 2013 het boekje: "Tuinieren voor (wilde) dieren" van de KNNV Uitgeverij als welkomstgeschenk.

De landelijke KNNV en de KNNV afdelingen wil met dit project een breed publiek bereiken en nieuwe leden werven. Nieuwe leden krijgen in 2013 het boekje: "Tuinieren voor (wilde) dieren" van de KNNV Uitgeverij als welkomstgeschenk.
Voorstel is dat ook landelijke donateurs die meer dan 35 euro geven dit boekje krijgen. (is nog niet in werking gezet)

3. Activiteiten van KNNV afdelingen

Voor eigen leden:
- Informeer je eigen leden over: "Haal meer natuur in je tuin" via afdelingsblad en website
- Organiseer een lezing of excursie;
- Ruil planten en zaden;
- Organiseer een (100-)soorten-teldag of een tuinenteldag
- Inventariseer welke tuinreservaten er in de gemeente zijn (kijk op www.tuinreservaten.nl. Leg contacten met de tuinen / tuineigenaren en organiseer een excursie langs de tuinreservaten.
- Biedt de tuineigenaren van de tuinreservaten aan om de soorten in de tuin te inventariseren.

Voor breder publiek
Het thema "Haal meer natuur in je tuin" leent zich bijzonder goed voor publieksgerichte activiteiten. Er is een breed publiek bereikt dat geïnteresseerd is in tuinen en het thema natuur in de tuin. Het is de kunst deze mensen te bereiken. Als dat lukt, kan je hen informeren en mogelijkheden aanreiken om meer natuur in de tuin of balkon te krijgen.
Voorbeelden van publieksgerichte activiteiten zijn:
- Schrijf een artikel (of serie artikelen) in de lokale media over Natuur in je omgeving – tuinen
- Wees present op evenementen waar veel mensen op af komen zoals open dagen van tuinen, natuurverenigingen, een groenmarkt of een jaarmarkt.
- Organiseer een promotie-stand of kraam met planten, zaden en praktische voorbeelden
- Organiseer een (mini) excursie naar een voorbeeldtuin of organiseer een KNNV stand of workshop tijdens een open dag van een heem- of natuurtuin.
- Kijk welke tuinreservaten er in jouw gemeente / omgeving zijn/ Leg contact met de tuineigenaren. Organiseer een excursie naar een of meer tuinreservaten. Biedt aan om (op één dag) de tuinreservaten te inventariseren en de resultaten te vergelijken.
- Geef een workshop over nesthulp maken voor dieren (zie boekje).
- Organiseer een cursus: "meer natuur in je tuin"; "tuinieren voor wilde dieren" of "Tuinreservaten"
- Verkoop voorbeelden van nesthulp voor dieren: bijvoorbeeld bijenhotels, nestkasten, egelhuis en paddenschuilplek, maar ook wilde plantenstekken en -zaden.
- Organiseer een knutselmiddag voor nestgelegenheden (bijenhotel, egelhuis, vogelnestkast, vijver e.d.), beheer een eigen natuurgebiedje en betrek daar mensen bij.
- Geef tuinadviezen, maak daar publiciteit mee, deel de publieksfolder uit en verkoop het boekje.
- Organiseer een 100-soorten(tel)dag en betrek daar alle soortendeskundigen van je afdeling bij.
- Verzamel waarnemingen voor de eigen woonplaats voor een soort en organiseer daar een activiteit omheen

Excursie- en lezingenprogramma KNNV- afdeling Amsterdam 3e en 4e kwartaal 2013

LET OP:
De **KNNV-lezingen** en **vergaderingen** vinden plaats in de kantine van de **Groenvoorziening** van **Gedenkpark** (begraafplaats) **De Nieuwe Ooster** (DNO), Ingang Rozenburglaan 5, 1097 GA Amsterdam (dus geen Kruislaan!)
De ingang Rozenburglaan is een bruggetje met een hek, hierachter kan worden geparkeerd. De kantine bevindt zich in het souterrain van het gebouw.
Vanaf halte Kruislaan/Middenweg tram 9 en bus 15 is het 10-15 minuten lopen.
Vanaf halte Zaaiersweg bus 41 is het 5-7 minuten lopen
Wij mogen 's avonds van ca. 19.30 uur tot 22.30 uur van deze ruimte gebruik maken voor lezingen en vergaderingen. **Tussen 19.30 en 20.00 uur is het hek geopend, tenzij anders bij de beschrijving van de lezingen is aangegeven. Om 20.00 uur wordt het toegangshek van DNO gesloten!**

Openbaar vervoer: dienstregelingen veranderen per seizoen! Ga tijdig van huis, er kan 10 minuten verschil in de vertrektijd zitten. In het weekend verandert het nummer van de bus hier en daar, kijk even op de bushalte hoe het in elkaar zit. Bij twijfel: bel het openbaar vervoer (0900 9292, € 0.70 per minuut), internet: www.9292ov.nl
Alle excursies, lezingen, cursussen, verslagen, foto's en de waarnemingen staan ook op de website van de afdeling, internet: www.knnv.nl/amsterdam
Afkortingen opstappunten:
AS Amstelstation, **CS** is Amsterdam-Centraal Station, **DD** is station Duivendrecht, **SD** is Amsterdam-Sloterdijk, **WTC** is station WTC, parkeerterrein ABN/AMRO.
Hoe bent u verzekerd?
Van verschillende zijden is ons gevraagd of je tijdens een KNNV-activiteit, zoals een excursie, verzekerd bent. Wij hebben dat nagevraagd bij het hoofdbestuur. Daarop kregen wij een uitgebreid antwoord. De essentie zullen we hieronder weergeven.
Landelijk heeft de KNNV een WA-verzekering (wettelijke aansprakelijkheid) afgesloten. Deze geldt alleen voor KNNV-leden tijdens KNNV-activiteiten. Donateurs en introducés zijn dus niet verzekerd. Ook de reis van huis naar de KNNV-activiteit en terug is niet verzekerd. Het is dus van belang zelf voor een goede WA- verzekering te zorgen. De KNNV-verzekering is vooral een vangnet, voor als de eigen verzekering ontbreekt, of niet toereikend is.
Klaas Kaag, KNNV afd. Den Helder, overgenomen uit Op de Kop 2005, nr. 3.

EXTRA EXCURSIE
Zaterdag 27 juli 2013
Vervolg-excursie Kennemerstrand IJmuiden: zeeën van moeraswespenorchis-bloemen o.l.v. Hein Koningen.
De excursie naar ditzelfde gebied op zaterdag 22 juni 2013 viel letterlijk in het water. Niet lang na het begin moesten we definitief stoppen omdat de regen, met sterke wind, met bakken uit de hemel viel. In die korte tijd echter dat we er waren zagen we al een aantal bijzondere plantensoorten (o.a. de zeer zeldzame bonte paardenstaart, maar de juiste naam zou pas later blijken).
Echter 'lang niet alles'gezien, het gebied heeft nog veel in petto. Zo moet de moeraswespenorchis, die er in vele (tien)duizenden groeit, nog gaan bloeien. Door de aanhoudende koele zomer zal ook deze soort wel verlaat zijn, zodat 27 juli m.i. een reeële excursie-datum is om de massale bloei te zien. Dat moet een spectaculair gezicht zijn! Misschien kunnen we de groenknolorchis ook vinden, al is die uitgebloeid.

We verzamelen op busstation Marnixstraat, Amsterdam bij bus 82 die om 09.52 uur naar IJmuiden strand vertrekt. Aankomst bij de eindhalte (=IJmuiderstrand) ca. 11.05 uur. Dit is het 2e verzamelpunt en –uur.

Zaterdag 10 augustus 2013 Glooiend Gooi – Fietsexcursie geologie en Gooise stuwwallen o.l.v. Arend Wakker naar het landschap, geologie en geschiedenis van het Gooi.
We verzamelen 10.00 uur aan de voorzijde van NS-station Hilversum – dit is het startpunt van de excursie. Hier is tevens de mogelijkheid een NS OV-fiets te huren (gekoppeld aan NS-abonnement; trouwens per abonnement kunnen twee fietsen worden gehuurd). Men kan uiteraard met eigen fiets deelnemen.

Geologische excursies hebben we niet vaak, daarom doen we het dit jaar nogmaals en wel naar een geologisch gebied bij uitstek even ten zuid-oosten van Amsterdam. We gaan fietsen over de Gooise stuwwallen en besteden veel aandacht aan de geologie van het gebied.
De Gooise stuwwal kan als de meest noordelijk gelegen uitloper van de Utrechtse Heuvelrug worden omschreven. Het landschap op en langs de Gooise stuwwal wordt gekenmerkt door droge zandgebieden, delen met nat veen en kleigebieden. De hoger gelegen delen zijn voornamelijk droog en grofzandig. Het landschap hier wordt gekenmerkt door eiken- en beukenbossen, schraal grasland en droge heidevelden met nog enkele kleine stuifzanden. Bij de Tafelberg op de Tafelberg

heide bereikt de stuwwal met 36,4 meter het hoogste punt.
De langgerekte stuwwal is ontstaan in de voorlaatste ijstijd, Saalien (ca. 180.000 tot 130.000 jaar geleden). Na de laatste ijstijd, Weichselien (ca. 100.000 tot 10.000 jaar geleden) ontwikkelde zich tussen de stuwwallen en de duinenrij een moerasgebied, waarin veenvorming plaatsvond. De Utrechtse heuvelrug vormt nog steeds de oostelijke begrenzing van het Vechtplassengebied en nog altijd stroomt er schoon kwelwater vanaf de hoge zandgronden naar de lager gelegen veengronden.
Het is een hele dag excursie, dus eten, enz. mee.

Vrijdag 16 augustus 2013 Dagexcursie naar het duingebied rond Schoorl o.l.v. Ria Simon.
We gaan wandelen door de heidevelden en het bos richting Groet.
Hopelijk staat de heide in bloei en zien we ook de dennenorchis die op enkele plaatsen in dit kalkarme duin voorkomt.
Lunchpakket, drinken en kijker meenemen. Het is een flinke tocht en geen rondwandeling.
Vertrek: trein CS 9.12 uur, SD 9.18 uur. Uitstappen: station Alkmaar en verzamelen op het perron om 9.48 uur. We stappen om 9.58 uur over op bus 151 (richting Julianadorp) en stappen uit bij halte Idenslaan in Schoorl.

Vrijdag 23 augustus 2013Excursie vleermuizen Diemerpark o.l.v. Fons Bongers
In het laatste weekend van augustus wordt in meer dan dertig landen de 17e internationale Nacht van de Vleermuis georganiseerd. Ook de KNNV afdeling Amsterdam doet mee. Op vrijdag 23 augustus om 21.00 uur verzamelen we bij het begin van de Nesciobrug aan de kant van het Diemerpark. Vandaar gaan we afhankelijk van de grootte van de groep in een of twee groepen te voet het terrein in. We hebben batdetectoren bij ons waarmee we de sonargeluiden van vleermuizen voor het menselijke oor hoorbaar kunnen maken. Op de detectoren kunnen we de door de vleermuizen gebruikte frequenties aflezen en samen met het geluid dat we horen, bepalen om welke soorten vleermuizen het gaat. Het Diemerpark is een goed jachtgebied voor gewone dwergvleermuizen en laatvliegers. Het Diemerpark ligt ook op de trekroute van verschillende soorten zoals de zeldzame tweekleurige vleermuis en ruige dwergvleermuis maar biedt ook goede kansen voor vleermuizen zoals water- en meervleermuis. Hopelijk vinden we ze!! Neem s.v.p. avondkleding mee.

Zaterdag 21 september 2013 Busexcursie naar de Gelderse Poort o.l.v. Peter Wetzels

Afgelopen jaar waren we al in de Gelderse Poort, op de Waal strandjes van Gendt. Door tijdgebrek hebben we de nabijgelegen Klompenwaard met het fort Pannerden en een prachtige nevengeul overgeslagen. Dit jaar willen we dit gemis goedmaken en bezoeken we deze nevengeul en de oevers van de Waal. Ook de overkant van de rivier met daaraan de Groenlanden, de Bisonbaai, de Erlecomse Waard en de Millingerwaard gaan we bekijken. Met zoveel terreinen moeten we natuurlijk een keuze maken: het precieze programma bepalen we daarom een maand van te voren. Dat heeft te maken met de wispelturigheid van de waterstanden in de rivier.

De nadruk komt ook dit jaar te liggen op de planten, die op de stranden groeien. Welke soorten we zullen zien en waar hangt dan ook af van de momenten waarop in de maanden voorafgaand aan de excursie hoog water in de rivier optreedt. Dat kan onverwacht hoog water zijn, maar ook het uitblijven van hoogwater heeft effect. Sommige soorten groeien op verse vloedmerken en die moeten er dan wel zijn .Hoog op de wenslijst staat de Millingerwaard waar stranden te vinden zijn met duintjes maar ook stranden met bomen die ogen als een mangrovebos. Ook bij de Bisonbaai zijn aantrekkelijke stranden te vinden met bijzondere soorten.

Ruim vijftien jaar geleden is in de Gelderse poort een start gemaakt met natuurontwikkeling. Een van de meest succesvolle aspecten is het terugbrengen van natuurlijke processen op rivierstranden en oeverwallen met een spectaculaire terugkeer van voorheen (bijna) verdwenen stroomdalplanten Biotoop en levensloop van deze stroomdalplanten zijn net zo opmerkelijk en bijzonder als de soorten van een kalkgraslandje in Zuid-Limburg. Niet alleen komen veel van deze plantensoorten alleen in dit stuk rivierengebied voor, maar ook zijn veel ervan alleen in de nazomer te vinden. Naast de stroomdalplanten is er ook een aantal nieuwe soorten verschenen die alleen in dit gebied te vinden zijn zoals rechte alsem en welriekende ganzenvoet. Dit maakt van de Gelders Poort een van de weinige plekken, naast Amsterdam, waar in de herfst nog veel te botaniseren is. Ook in september zal er nog veel te vinden zijn, omdat veel soorten hier laat bloeien En het landschap is eigenlijk al voldoende motief om te gaan: voorhistorische beelden omlijst door het tuffen van de rijnaken.

Voor de vogelaars is het gebied ook zeer de moeite waard door de aanwezigheid van verschillende biotopen en vooral het voorkomen van verschillende soorten wateren. Overal in het gebied liggen strangrestanten en oude kleiputten. En wie weet wat de trektijd nog oplevert.

Wat alles nog eens een stuk aardiger maakt is dat er een website is waar een schat aan informatie te vinden is: www.geldersepoort.net; Niet alleen over planten en vogels maar ook over zoogdieren, vlinders, libellen en andere insecten. Dus bezoek de website.
Programma (tijden bij benadering)
09:30 uur aankomst in Gendt: koffie op de Waaldijk in restaurant Concordia (koffie en gebak zijn inbegrepen)
10:30 uur bezoek Pannerdens Fort
12:30 uur naar de zuidoevers van de Gelders Poort
17:30 uur pannenkoeken eten in pannenkoekenrestaurant De Duivelsberg (800 meter lopen vanaf de weg)
19:30 uur Vertrek naar Amsterdam
Opstappen en vertrek (deze tijden zijn precies !)
7.45 uur station Amsterdam Zuid/WTC, op de Strawinskylaan waar de stadsbussen staan/stoppen.
8.00 uur bij station Sloterdijk, Hanedastraat 2, tegenover Crystal Tower. Zorg dat u er op tijd bent. (in een noodgeval kunt u bellen 06-10530642).
De kosten zijn 30 euro en voor niet-leden 35 euro, tevoren over te maken op ING 3506096 ten name van KNNV onder vermelding van bus-excursie 21-9-2013.

Aanmelden bij Lida den Ouden, 020-6412761 en per mail secretaris@amsterdam.knnv.nl. Geef bij uw aanmelding ook even de opstapplaats aan.
Info over het gebied: http://www.staatsbosbeheer.nl/Natuurgebieden/Gelderse%20Poort.aspx?tab=Toegankelijkheid
http://www.kievitsveerdiensten.com/index.html

Zaterdag 5 oktober 2013 Lezing: 'Algen in Zuid-west Nederland, toenemende diversiteit of floravervalsing?' door Dr. Herre Stegeng Plaats: Kantine DNO, aanvang 20.00 uur
Bij de lezing: Zeewieren komen met name voor op vast substraat, dus zijn ze voor Nederland vooral gebonden aan kunstmatige structuren. Door de Deltawerken zijn de omstandigheden gewijzigd en vooral in de Oosterschelde verbeterd. Dit laatste heeft te maken met het zo veel mogelijk weren van zoetwaterinflux. Het gevolg is het gestadig toenemen van het aantal soorten, sinds het verschijnen van een flora in 1983 bedraagt dit al zo'n vijftig soorten. Een belangrijk deel daarvan bestaat uit exoten, soorten die hier zonder bemoeienis van de mens niet zouden kunnen komen. Ze kunnen binnen enkele jaren zeer abundant (overvloedig)

worden. De origine van veel soorten is het Verre Oosten (Japan, China, Korea) – deze specifieke voorkeur heeft waarschijnlijk te maken met vergelijkbare temperatuuromstandigheden (relatief hoge maxima en lage minima). Gevolg is dat vooral rond de laagwaterlijn de flora een exotisch uiterlijk krijgt.Zie ook bezoek aan zeewierencollectie Nationaal Herbarium, Leiden vrijdagmiddag 11 oktober a.s. (hieronder)

Vrijdag 11 oktober 2013 Zeewieren-excursie in het droge. We bezoeken het Nationaal Herbarium te Leiden waar we 13.30 uur worden ontvangen door de zeewierenkenners Dr. Herre Stegenga en Dr. Willem Prud'homme van Reine. Excursie-coördinator is Hein Koningen.
We verzamelen om 13.00 uur in de hal (voorzijde) van het Centraal Station Leiden en lopen vandaar gezamenlijk naar het Nationaal Herbarium. Dit is gevestigd in het van Steenisgebouw (Einsteinweg 2), ruim een kwartier lopen van het station. Per persoon wordt een deelname van € 10,-- gevraagd, af te rekenen bij de excursie-coördinator, voordat we onze wandeling beginnen.
Het bezoek aan de zeewierencollectie en bibliotheek van het Nationaal Herbarium is een vervolg op de lezing van 5 oktober jl. Dr. Herre Stegenga en Dr. Willem Prud'homme van Reine ontvangen ons en zullen een demonstratieve show geven met herbariumexemplaren van zeewieren uit de nationale collecties. Mogelijk kunnen ze ons ook belangrijke platenwerken op zeewierengebied uit de bibliotheek tonen. Men wordt wel geacht om bij bezoek aan de collecties en bibliotheek bagage en overbodige kleding achter te laten.

Zaterdag 12 oktober 2013 Volkstuincomplex Rust en Vreugd, Paterslaan 10, 1023 NX – Amsterdam o.l.v. Christiane Baethcke
Hier zijn eerder veel soorten paddenstoelen gevonden. Verzamelen: 11.00 uur bij de ingang van het volkstuincomplex. Duur: al na gelang het aantal waarnemingen/vondsten 2 á 3 uur. Stadsbus 33 vertrekt vanaf Amsterdam CS, uitstappen bushalte Volendammerweg. Parkeren is gratis.
LET OP OPBEL Excursie. Dat wil dat zeggen, dat deelnemers de excursieleider de avond voor de excursiedatum tussen 18.00 en 20.00 uur moeten bellen om zich aan te melden (tel. 06-13580780). Onder slechte omstandigheden (droogte of zeer slecht weer) kan de excursieleider besluiten om de excursie niet te laten plaatsvinden of naar een ander gebied te verplaatsen.

Zaterdag 19 oktober 2013 De Nieuwe Ooster begraafplaats, Amsterdam, Kruislaan 126, o.l.v. Christiane Baethcke
In 2012 ging de paddenstoelenexcursie op de Nieuwe Ooster niet door omdat de

paddenstoelen verstek lieten gaan. Wij doen dit jaar opnieuw een poging.
Verzamelen: 11.00 uur parkeerplaats op de begraafplaats ingang Rozenburglaan..
Duur: afhankelijk van het aantal waarnemingen/vondsten 2 á 3 uur. Tram 9 vertrekt vanaf het Amsterdam CS, uitstappen halte Kruislaan. De tram gaat om de 10 minuten. Parkeren is er gratis.
LET OP OPBEL Excursie. Dat wil dat zeggen, dat deelnemers de excursieleider de avond voor de excursiedatum tussen 18.00 en 20.00 uur moeten bellen om zich aan te melden (tel. 06-13580780). Onder slechte omstandigheden (droogte of zeer slecht weer) kan de excursieleider besluiten om de excursie niet te laten plaatsvinden of naar een ander gebied te verplaatsen.

Zaterdag 26 oktober 2013 Amsterdamse Bos, tussen Roeibaan en Heuvel o.l.v. Christiane Baethcke
Verzamelen:11.00 uur parkeerplaats Dachaumonument. Duur: afhankelijk van het aantal waarnemingen/vondsten 2 á 3 uur. Buslijnen 170 en 172 van Connexxion vanaf het Amsterdam CS. Uitstappen Van Nijenrodeweg (bezoekerscentrum). Parkeren is gratis.
LET OP OPBEL Excursie. Dat wil dat zeggen, dat deelnemers de excursieleider de avond voor de excursiedatum tussen 18.00 en 20.00 uur moeten bellen om zich aan te melden (tel. 06-13580780). Onder slechte omstandigheden (droogte of zeer slecht weer) kan de excursieleider besluiten om de excursie niet te laten plaatsvinden of naar een ander gebied te verplaatsen.

Zaterdag 9 november 2013 De bomen van het Amsterdamse Bos en wat we nog meer zien, fietsexcursie o.l.v. Geert Timmermans & Hans Kaljee (bomenconsulent gemeente Amsterdam).
Verzamelen om 10.00 uur MET DE FIETS bij de Fladderiep, ter hoogte van de ingang van het Bezoekerscentrum de Molshoop (Bosbaanweg 5).
Het bos is aangelegd in de toenmalige Rietwijkerpolder. In 1934 is de aanleg begonnen. Het Amsterdamse Bos is in 1964 gereed gekomen. De allerlaatste bomen zijn in 1970 tijdens boomplantdag door kinderen geplant op de zuidelijke helling van de Grote Heuvel. Het bos telt 150 verschillende boom- en struiksoorten. Zomereik, beuk, es en gewone esdoorn zijn in de meerderheid maar ook moseik, tulpenboom, suikeresdoorn, lijsterbes, verschillende naaldconiferen, paardenkastanje (de oudste boom van het bos is een paardenkastanje) en schietwilg (de dikste boom van het bos met een omtrek van 9 meter is een meerstammige schietwilg) zijn er te vinden. We gaan het allemaal bekijken maar stoppen ook onderweg als we vogels of paddenstoelen zien.

Zaterdag 16 november 2013 Lezing 'Walvissen en dolfijnen in Europa' door Martijn de Jonge voor leden en niet-leden.
Toegang gratis. Een vrijwillige bijdrage van niet-leden wordt op prijs gesteld.
Graag van te voren aanmelden bij: Paul van Deursen of Lida den Oude; adresgegevens zie binnenzijde kaft

LET OP
Plaats: Grote zaal Huize Lydia, Roelof Hartplein 2a, 1071 TT Amsterdam
Zeer goed met openbaar vervoer bereikbaar: Lijn 3, 5, 12 en 24 stoppen vlak voor de deur: halte Roelof Hartplein.
Betaald parkeren: het makkelijkst op de Reijnier Vinkeleskade.

Natuurfotograaf Martijn de Jonge vertelt aan de hand van schitterende foto's over de walvissen en dolfijnen in Europa. Onder die titel bracht De Jonge vorig jaar een boek uit bij de KNNV-uitgeverij in de serie veldgidsen. Martijn vertelt waar- en hoe je in Europa goed walvissen en dolfijnen kunt spotten (zie http://www.knnvuitgeverij.nl/EN/webwinkel/0/0/16309;). Door een schoner milieu en afname van jacht zijn deze zeezoogdieren fors toegenomen en worden er zelfs voor de Nederlandse kust regelmatig grote walvissen gezien. Dit voorjaar zwommen er zelfs bruinvissen in het Noordzeekanaal bij Zaandam.
Behalve in Nederland worden walvis- gebieden in Italië, Azoren, Spanje, IJsland en Noorwegen behandeld. Potvissen, orka's, vinvissen en vele dolfijnensoorten komen aan bod, kortom een boeiende avond voor elke walvis- en dolfijnenliefhebber! www.martijndejonge.nl/text.php?c

gestreepte dolfijn in Italie, foto Martijn de Jonge

Zaterdag 14 december 2013 Lezing: 'Amsterdam; mainport voor nieuwe (stads)planten' door Ton Denters
Plaats: Kantine DNO, aanvang 20.00 uur

KNNV, afdeling Amsterdam (opgericht 26 januari 1901)

De afdeling Amsterdam van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV) is de oudste veldbiologische vereniging van Nederland.

De afdeling Amsterdam (www.knnv.nl/amsterdam) heeft als doelen: natuurbeleving, natuurstudie en natuurbescherming en heeft vier werkgroepen op het gebied van planten, paddenstoelen, insecten en vissen, amfibieën en reptielen. Dat wil niet zeggen dat er geen belangstelling is voor zoogdieren, bomen, heesters of beerdiertjes. Sommige leden beschikken over veel, andere over weinig kennis van de natuur. Allen zijn verenigd door hun nieuwsgierigheid en belangstelling voor de natuur.

De afdeling organiseert verschillende activiteiten zoals lezingen, cursussen, inventarisaties, hele- of halve dagexcursies naar 'groene' gebieden in en om Amsterdam en busexcursies naar natuurgebieden in bijvoorbeeld Friesland of Limburg.

Per jaar ontvangen de leden vier keer 'Blaadje', het blad van de afdeling Amsterdam en zesmaal 'Natura', het landelijke KNNV-blad. De afdelingsleden kunnen gebruik maken van de faciliteiten van de landelijke KNNV (www.knnv.nl) zoals landelijke werkgroepen, mee doen aan natuurreizen en natuurkampen in binnen- en buitenland en hebben korting op de boeken van de KNNV-uitgeverij.

IK MELD MIJ AAN ALS LID VAN DE KNNV, AFDELING AMSTERDAM
lidmaatschap:lid / huisgenoot (doorhalen wat niet van toepassing is)

naam	m/v
geboortedatum	
adres	
postcode & woonplaats	
telefoonnummer	
E-mail	

Voor een lidmaatschap betaalt u €32,50 per jaar. Een Huisgenootlid betaalt €12,50 per jaar. Jeugdlidmaatschap tot 26 jaar : €17,50 per jaar. ING BANK 350 60 96, t.n.v. KNNV-Amsterdam

Het lidmaatschap van de KNNV, afdeling Amsterdam houdt tevens het lidmaatschap in van de landelijke KNNV. U krijgt daardoor mede een abonnement op het blad Natura.
datum ..... handtekening .....

Opsturen aan: Paul van Deursen, Wittenburgerkade 74 1018 LK Amsterdam 020 6855047

U kunt natuurlijk ook lid worden via de website: www.knnv.nl/amsterdam/

DRUKWERK

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

postnl

AFZENDER
LEDENADMINISTRATIE KNNV-AMSTERDAM
Wittenburgerkade 74
1018 LK AMSTERDAM